

Република Србија
ВРХОВНИ КАСАЦИОНИ СУД
Рев 4021/2020
17.12.2020. године
Београд

У ИМЕ НАРОДА

Врховни касациони суд, у већу састављеном од судија: Слађане Накић Момировић, председника већа, Добриле Страјина и Марине Милановић, чланова већа, у парници тужилаца – противтужених АА и малолетног ББ, чији је законски заступник мајка АА, обоје из ..., улица ... број ..., чији је пуномоћник Мирјана Вагнер, адвокат из ..., против туженог – противтужиоца ВВ из ..., чији су пуномоћници Миланче Миладиновић и Милорад Константиновић, адвокати из ..., ради измене модела одржавања личних односа, издржавања, заштите од насиља у породици и лишења родитељског права, одлучујући о ревизији туженог - противтужиоца изјављеној против пресуде Апелационог суда у Београду Гж2 649/18 од 27.09.2018. године, у седници већа одржаној 17.12.2020. године, донео је

ПРЕСУДУ

ОДБИЈА СЕ, као неоснована, ревизија туженог – противтужиоца, изјављена против пресуде Апелационог суда у Београду Гж2 649/18 од 27.09.2018. године.

ОДБИЈА СЕ захтев тужиље-противтужене за накнаду трошкова одговора на ревизију.

Образложење

Пресудом Првог основног суда у Београду П2 1213/14 од 18.12.2017. године, првим ставом изреке, уређен је модел одржавања личних односа мал. ББ са оцем, ВВ, на начин ближе наведен у овом ставу изреке. Другим ставом изреке, обавезан је тужени – противтужилац да на име доприноса издржавања мал. ББ, плаћа месечно износ од 12.000,00 динара, сваког 01. – 05. у месецу за текући месец, уплатом на текући рачун законске заступнице мајке АА, почев од 25.06.2014. године, као дана подношења тужбе па убудуће, све док за то буду испуњени законски услови, или док ова одлука не буде измењена другом судском одлуком, с тим што је све заостале неисплећене рате дужан да исплати одједном. Трећим ставом изреке, овом пресудом мења се пресуда Првог основног суда у Београду П2 3110/10 од 19.01.2012. године у ставовима трећем, четвртном и седмом изреке пресуде, који се односе на модел одржавања личних односа детета са оцем и допринос издржавању малолетног детета. Четвртим ставом изреке, наложено је странкама да се са малолетним дететом ББ укључи у Саветовалиште за брак и породицу при Градском центру за социјални рад, Одељење Палилула, ради успостављања неопходне родитељске сарадње. Петим ставом изреке, одбијен је

тужбени захтев тужилаца – противтужених у делу у коме су тражили да се обавезе тужени – противтужилац да доприноси издржавању мал. детета износом од 12.000,00 динара, почев од 20.06.2014. године па до 24.06.2014. године, у делу у коме је тражено да се у односу на туженог изрекну мере заштите од насиља у породици, и то забрану узнемиравања тужиље и мал. ББ, у делу преко одређеног па до траженог модела одржавања личних односа мал. детета са оцем, као и у делу у коме је тражено да суд одреди привремену меру којом би до правноснажног окончања поступка уредио модел одржавања личних односа мал. детета са оцем, обавезао туженог – противтужиоца да доприноси издржавању мал. детета месечним износом од 12.000,00 динара и изрекао меру заштите од насиља у породици којом би туженом забранио даље да узнемирава тужиоце, као неоснован. Шестим ставом изреке, одбијен је противтужбени захтев туженог – противтужиоца којим је тражио да се измени пресуда Првог основног суда у Београду П2 3110/10 од 19.01.2012. године, на тај начин што ће се тужилца – противтужена лишити родитељског права у односу на мал. дете ББ, да се мал. дете повери оцу ВВ, а да се мајка обавезе да доприноси издржавању малолетног детета месечним износом од 30.000,00 динара, почев од дана правноснажности пресуде, па убудуће, као неоснован. Седмим ставом изреке, одлучено је да свака странка сноси своје трошкове поступка.

Допунском пресудом Првог основног суда у Београду П2 1213/14 од 07.06.2018. године, одбијен је тужбени захтев тужиље – противтужене којим је тражила да се уреди лични односи тужиље – противтужене са мал. дететом, на начин ближе описан у изреци те пресуде.

Пресудом Апелационог суда у Београду Гж2 649/18 од 27.09.2018. године, првим ставом изреке, одбијене су као неосноване жалбе тужилаца – противтужених и туженог – противтужиоца и првостепена пресуда потврђена у ставовима првом, другом, трећем, четвртном, делу става петог којим је одбијен тужбени захтев тужилаца – противтужених у делу којим су тражили да се обавезе тужени – противтужилац да доприноси издржавању детета износом од 12.000,00 динара почев од 20.06.2014. године па до 24.06.2014. године, у делу преко одређеног па до траженог модела одржавања личних односа детета са оцем, као и у делу у коме је тражено да суд одреди привремену меру којом би се до правноснажног окончања поступка уредио модел одржавања личних односа детета са оцем, обавезао тужени – противтужилац да доприноси издржавању детета месечним износом од 12.000,00 динара и изрекне мере заштите од насиља у породици којима би се туженом – противтужиоцу забранило даље да узнемирава тужиоце – противтужене, као неоснован, као и у ставу шестом изреке. Другим ставом изреке, одбијена је као неоснована жалба тужилаца – противтужених и потврђена допунска пресуда Првог основног суда у Београду П2 1213/14 од 07.06.2018. године. Трећим ставом изреке, одбачена је жалба туженог – противтужиоца изјављена против допунске пресуде, као недозвољена. Четвртим ставом изреке, укинута је првостепена пресуда у делу става петог изреке, којим је одбијен тужбени захтев тужилаца – противтужених у делу којим су тражили да се у односу на туженог – противтужиоца изрекну мере заштите од насиља у породици, и то забране узнемиравања тужиље – противтужене и мал. ББ, као и у ставу седмом изреке, и у том делу спис враћен првостепеном суду на поновно суђење.

Против правноснажне пресуде донете у другом степену, тужени – противтужилац је благовремено изјавио ревизију, због битне повреде одредаба парничног поступка и погрешне примене материјалног права.

Тужила – противтужена је доставила одговор на ревизију.

Испитујући правилност побијане одлуке у смислу члана 408. Закона о парничном поступку у вези члана 403. став 2. тачка 1. ЗПП („Службени гласник РС“ број 72/11, 49/2013-УС, 74/2013-УС, 55/14 и 87/18), Врховни касациони суд је нашао да је ревизија неоснована.

У спроведеном поступку није учињена битна повреда одредаба парничног поступка из члана 374. став 2. тачка 2. ЗПП, на коју Врховни касациони суд пази по службеној дужности. Указивање ревидента на битне повреде одредаба парничног поступка из члана 374. став 2. тачка 12. ЗПП, није било предмет оцене овог суда, будући да се ради о повредама које се не могу сматрати ревизијским разлогом у смислу одредбе члана 407. ЗПП.

Према утврђеном чињеничном стању, пресудом Првог основног суда у Београду П2 3110/10 од 19.01.2012. године, разведен је брак ВВ и АА1, мал. ББ поверен је мајци ради самосталног вршења родитељског права, уређен је модел одржавања личних односа детета са оцем на начин ближе наведен у том ставу изреке, одређено је да ће отац дете преузимати из предшколске установе коју похађа и враћати га испред зграде у којој дете живи са мајком уколико је радни дан, а уколико није, да ће дете преузимати испред зграде у којој дете живи са мајком, забрањено је ВВ да приликом преузимања и враћања детета узнемирава АА1 на период од годину дана, обавезан је ВВ да доприноси издржавању детета месечним износом од 20% од редовних месечних примања. Према мишљењу стручног тима Градског центра за социјални рад Београд, Одељење Палилула од 06.03.2015. године, нема елемената за измену одлуке о вршењу родитељског права, потребно је изрицање оцу мере заштите од насиља – забрану даљег узнемиравања члана породице у односу на дете и мајку детета, уз одређивање модела виђања детета и оца привременом мером у оквиру терапијског процеса у саветовалишту. На предлог органа старатељства извршено је психолошко-психијатријско вештачење од стране судско-медицинског одбора Медицинског факултета Универзитета у Новом Саду, и према чијем мишљењу није у интересу детета измена одлуке о вршењу родитељског права и модела одржавања личних односа детета са оцем, предложено је упућивање оба родитеља на индивидуалну породичну терапију у трајању од шест месеци. Закључак одбора је да дете није способно да изнесе своје мишљење и да га слободно изрази, с обзиром на узраст, притиске којима је изложен од стране родитеља и конфликт лојалности у коме се налази. Према допунском мишљењу истог одбора, рестриктивни модел одржавања личних односа са оцем није у најбољем интересу детета, а пожељно је да оба родитеља, посебно и дете, буду упућена на одговарајући третман. У психичком статусу детета нису регистровани клинички значајне емоционалне бихевиоралне тешкоће, нити специфичне реактивне последице у одговору на евентуално физичко злостављање. Малолетни ББ у свом исказу је јасно негирао физичко злостављање од стране мајке. Конфликт лојалности у коме се дете налази доводи до повишене напетости и анксиозности, због чега постоји ризик по даљи емоционални развој детета уколико оба родитеља не коригују сопствено функционисање. Мал. ББ није способан да изнесе своје мишљење, нити да га слободно изрази, а имајући у виду садржину исказа из основног налаза. Према налазу и мишљењу Градског центра за социјални рад од 16.08.2017. године, рађеног на основу разговора са мал. ББ, произилази да се исти без задршке изјаснио да би наставио да живи у заједничком домаћинству са мајком и да жели да контакт са оцем остане исти, и

његово наведено мишљење је процењено као аутентично његов став. Према коначном налазу и мишљењу Градског центра за социјални рад од 09.10.2017. године, у интересу мал. детета је да настави живот у постојећем окружењу, јер би промена амбијента и начина функционисања детета у надолазећем, изузетно осетљивом развојном периоду, била контраиндикована. Када је у питању измена модела виђања са оцем, став Градског центра за социјални рад је да је у интересу детета да има редован контакт са оцем и процењен је оптималан модел виђања. Од доношења раније одлуке измениле су се околности на страни малолетног детета, сада је мал. ББ старији скоро ... година, има ... година и ученик је ... разреда основне школе. Месечне потребе малолетног детета појединачно наведене износе 23.000,00 динара месечно. Законска заступница детета је запослена и остварује редовне месечне приходе од око 100.000,00 динара, има додатне повремене приходе, живи са дететом и мајком која је пензионер у стану у власништву њене мајке, површине 64 м². На страни оца се нису битно измениле околности, с обзиром на то да је запослен у „...“ ..., као инжењер завршне контроле, остварује зараду од 37.000,00 динара, живи са рођеним братом у истим стамбеним условима у кући на ..., површине 100 м², која је у њиховом сувласништву.

Код тако утврђеног чињеничног стања, правилан је закључак нижестепених судова да је основан тужбени захтев за измену одлуке о начину одржавања личних односа мал.детета са оцем на начин како је то ближе наведено у ставу првом изреке првостепене пресуде, о висини доприноса за издржавање малолетног детета од стране туженог, као родитеља коме дете није поверено, као и одлука о упућивању странака са мал.дететом у Саветовалиште за брак и породицу при надлежном Центру за социјални рад. Осим тога, правилна је и одлука о несонованости противтужбеног захтева за лишење родитељског права мајке и поверавање мал.детета оцу, као и захтев за обавезивање мајке да доприноси издржавању мал. детета.

Чланом 3. став 1. Конвенције о праву детета прописано је да у свим активностима које се тичу деце од примарног значаја су интереси детета без обзира на то да ли их спроводе јавне или приватне институције за социјалну заштиту, судови, административни органи или законодавна тела. Ставом 2. истог члана прописано је да се државе чланице обавезују да детету обезбеде такву заштиту и бригу која је неопходна за његову добробит, узимајући у обзир права и обавезе његових родитеља, законитих старатеља или других појединаца који су правно одговорни за дете и предузимају у том циљу све потребне законодавне и административне мере. Ова обавеза преузета је чланом 6. став 1. Породичног закона, којим је прописано да је свако дужан да се руководи најбољим интересом детета у свим активностима које се тичу детета. Чланом 266. истог закона прописано је да у спору за заштиту права детета и у спору за вршење односно лишење родитељског права суд је увек дужан да се руководи најбољим интересом детета.

Чланом 67. Породичног закона, прописано је да је родитељско право изведено из дужности родитеља и постоји само у мери која је потребна за заштиту личности, права и интереса детета. Садржина родитељског права, која се састоји од дужности старања о детету, чувања и подизања, васпитања и образовања, заступања и издржавања детета, као и управљања и располагања његовом имовином, регулисана је одредбама члана 68.-74. Породичног закона, а суштина ових дужности права родитеља је добробит и најбољи интерес детета.

Породични закон не искључује могућност промене вршења родитељског права. Одлука о вршењу родитељског права може да се промени уколико су се значајније промениле околности након доношења те одлуке. Суд одлучујући о таквом захтеву је дужан да цени да ли је дошло до нових околности због којих је неопходно променити одлуку о вршењу родитељског права, при томе ценећи најбољи интерес детета. Најбољи интерес детета је правни стандард који се цени према околностима сваког конкретног случаја, а заштита интереса детета је одлучујућа околност која се цени приликом доношења одлуке о вршењу родитељског права, односно промене одлуке о вршењу родитељског права.

Када се пође од утврђеног чињеничног стања, имајући у виду предлог комисије судских вештака и коначан налаз надлежног органа старатељства, који се уз уважавање мишљења мал.детета, сагласио са вештаком у погледу лишења, односно вршења родитељског права, имајући у виду узраст и пол детета, његове жеље и осећања, потребе и способност родитеља, као и процењену родитељску способност оба родитеља, то Врховни касациони суд налази да је правилан закључак нижестепених судова да није дошло до промењених околности, због којих би било потребно да се промени одлука о вршењу родитељског права у односу на ранију одлуку, којом је дете поверено мајци, овде тужиљи. И по оцени ревизијског суда, у најбољем интересу мал.детета је да настави да живи у домаћинству са мајком, уз начин одржавања личних односа са оцем на начин ближе одређен у нижестепеним одлукама.

Неосновани су наводи ревизије којима се указује на садржину налаза и мишљења органа старатељства и предлог да се дете повери оцу на самостално вршење родитељског права, односно да се промени одлука о вршењу родитељског права, с обзиром да су нижестепени судови приликом одлучивања, осим мишљења мал.детета које се изјаснило да жели да живи са мајком, ценили и налаз и стручно мишљење надлежног органа старатељства и комисије судских вештака. Наиме, суд када је у питању најбољи интерес детета опредељују све околности конкретног случаја, а које се тичу узраста и пола детета, потреба детета, као и способност родитеља да задовољи потребе детета, што су нижестепени судови, а супротно ревизијским наводима, на правилан начин ценили и за своју одлуку дали довољне и јасне разлоге, које у свему прихвата и овај суд. Осим тога, неосновано се ревизијом указује и да су испуњени услови за промену одлуке о вршењу родитељског права, указивањем на промењене околности настале у току жалбеног поступка, а које се тичу насиља над малолетним дететом од стране мајке, као родитеља коме је дете поверено. Наиме, пресудом Апелационог суда у Београду Гж2 259/19 од 16.05.2019. године, исправљеном решењем истог суда од 11.07.2019. године, одређена је мера заштите од насиља у породици и забрањено туженом да на било који начин узнемирава тужиоце, док је одлуком Врховног касационог суда Рев 5008/19 од 12.12.2019. године, ревизија туженог изјављена против наведене пресуде одбијена.

Остали наводи ревизије, којима се указује на примену истражног начела и извођење доказа саслушањем мал.детета у погледу тврдњи туженог за насиље у породици, представљају понављање навода који су истицани у жалби против првостепене пресуде, које је другостепени суд правилно оценио као неосноване и за ту оцену дао јасне и довољне разлоге, које овај суд у свему прихвата.

Одредбама члана 61. Породичног закона, уређени су лични односи детета са родитељем са којим не живи. Одредбом става 1. истог члана, прописано је да дете има

право да одржава личне односе са родитељем са којим не живи. Одредбом става 2. овог члана, прописано је да право детета да одржава личне односе са родитељем са којим не живи може бити ограничено само судском одлуком, када је то у најбољем интересу детета.

Наиме, најбољи интерес детета, којим је суд дужан да се руководи у спору за заштиту права детета (члан 3. Конвенције о правима детета и члан 6. Породичног закона) је правни стандард који чини неколико елемената процене и то узраст и пол детета, његове жеље и осећања, с обзиром на узраст и зрелост, емотивне потребе. У конкретном случају нижестепени судови су пошли од налаза и стручног мишљења органа старатељства правилно налазећи да је начин одржавања личних односа који је предложио орган старатељства у најбољем интересу малолетног детета, јер отац поседује одговарајуће родитељске компетенције, имајући у виду да је овај начин одржавања личних односа малолетног детета са оцем свакако подложен контроли од стране надлежног органа старатељства, све у циљу заштите интереса малолетног детета.

Неосновани су и ревизијски наводи којима се оспорава и правилност одлуке другостепеног суда у односу на допунску пресуду, имајући у виду да тужени који је у том делу успео у спору, нема правни интерес за изјављивање жалбе на исту, како је то правилно закључио и другостепени суд.

Имајући у виду узраст малолетног детета, измењене околности у односу на ранију одлуку, утврђене потребе, минималну суму издржавања и зараду туженог, уз свакодневно ангажовање мајке, као родитеља коме је дете поверено, применом критеријума одређивања издржавања прописаних чланом 160. и 161. Породичног закона, према оцени Врховног касационог суда, правилно су нижестепени судови одлучили да тужени има могућности да издржавању малолетног детета доприноси са 12.000,00 динара месечно.

На основу изнетог, применом члана 414. став 1. ЗПП, Врховни касациони суд је одлучио као у ставу првом изреке.

Како трошкови одговора на ревизију не представљају потребне трошкове ради вођења парнице у смислу одредбе члана 154. став 1. Закона о парничном поступку, одлучено је као у другом ставу изреке.

**Председник већа – судија
Слађана Накић Момировић,с.р.**

За тачност отправка
управитељ писарнице
Марина Антонић